

“Jo sóc el comte Dràcula, rei dels vampirs: sóc immortal.”

Diuen i expliquen que aquestes van ser les darreres paraules de Béla Lugosi, abans de morir: va arribar a estimar-se (o a creure's) tant el personatge que interpretava a la gran pantalla que va voler entrar al taüt definitiu guarnit amb la capa característica. Però és que, de Béla Blaskó, que així es deia abans d'emigrar als EUA i trobar un nom artístic que homenatgés el seu poble natal, Lugoj (hongarès quan ell hi va néixer i, des del 1920, inclòs a Romania), se n'expliquen moltes històries, i no sempre és fàcil destriar el gra de la palla: també se sol repetir, per exemple, que, durant el funeral, Peter Lorre, amb el seu càustic humor i assenyalant el taüt, li va deixar anar al també actor Vincent Price un significatiu: “Potser li hauríem de clavar una estaca al cor.” Llàstima, perquè l'anècdota era magnífica, que cap dels dos, ni Lorre i Price, no hi van ser, al soterrar del comte Dràcula –cinematogràfic– per excel·lència.

En tot cas, la immortalitat que predicaven aquells fantàstics bevedors de sang ja l'ha aconseguida l'actor de la mirada hipnòtica: en qualsevol format reproductor que la tècnica ofereixi, el vampir s'instal·la còmodament a les filmoteques..., o al menjador de casa. I ho fa també des de les més diverses plataformes: des dels bons films que va rodar, des dels títols perfectament prescindibles o des dels homenatges pòstums (Martin Landau va aconseguir l'Oscar el 1994 fent precisament de Béla Lugosi a *Ed Wood*, de Tim Burton).

Dràcula per sempre. Béla Lugosi serà indefectiblement Dràcula al nostre imaginari: perquè des que va aconseguir-ne el paper per a Broadway, l'any 1927, i, sobretot, quan aquest fet –i el seu accent peculiar, i la malaltia d'un altre mite del cinema de terror, Lon Chaney– li va valdre un lloc en la versió cinematogràfica de la Universal, dirigida per Tod Browning (*Dracula*, 1931), va fixar l'aparença i el posat del macabre i seductor transformista en ratpenat.

Lugosi fou Dràcula, però no només: abans de deixar Europa, ja havia in-

“Jo sóc el comte Dràcula”

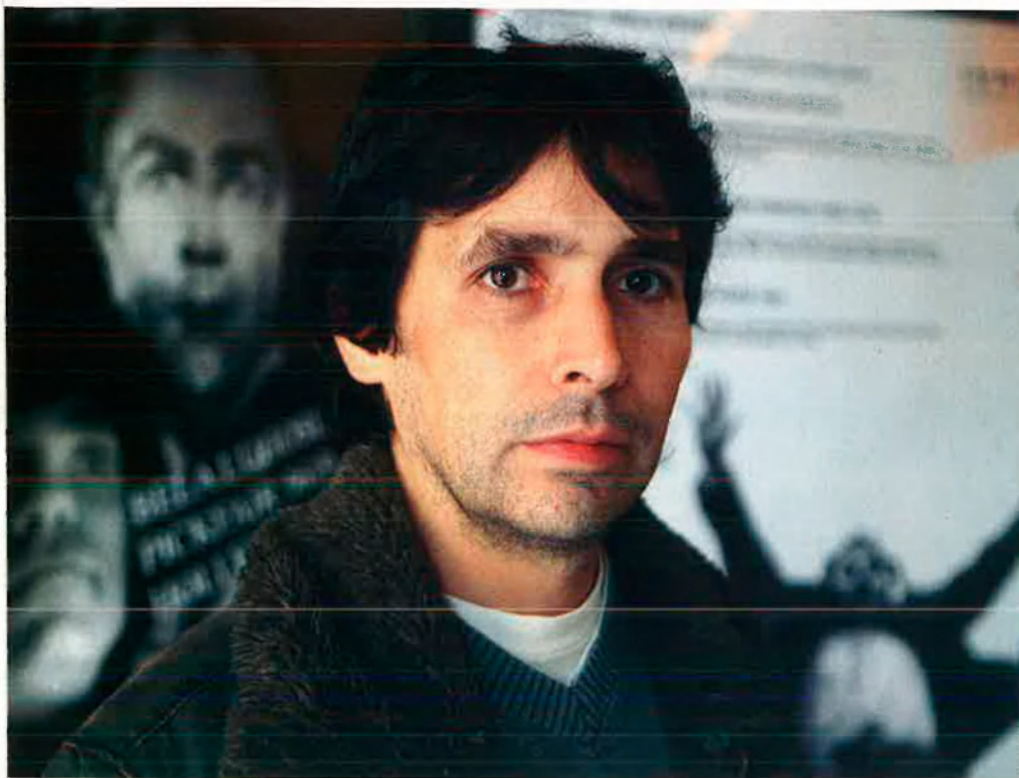

Béla Lugosi caracteritzat del personatge que el va fer famós.

Ell ens va fixar a l'imaginari l'estil i el posat del comte Dràcula, amb capa i vestit de nit, entre atractiu i tenebrós: retrobem Béla Lugosi en el cinquantenari de la seva mort. Si és que moren, els vampirs.

terpretat els clàssics a Budapest i havia trobat un nom artístic al gust hongarès, Arisztod Olt; després també es va posar en la pell d'algun espia alemany o d'un creador de zombis, va fer de comunista (al costat d'una inusual Greta Garbo somrient, a *Ninotchka*), de gàngster, d'home llop, del famós geperut Igor... O de Frankenstein, també.

De fet, es marca com a inici de la seva decadència la negativa a posar-se en la pell del Frankenstein que havia de dirigir James Whale (“massa maquillatge”, sembla que va dir Lugosi, i massa poc diàleg, també) i que va tenir encara més èxit que Dràcula. Després

Salvador Estruch és el director d'un particular homenatge a Lugosi

Se li desdibuixava la línia que separava l'actor del seu personatge preferit i se sentia tan vampir com al cel·luloide

sí que va participar en diverses seqüències del film, però aquell peix havia entrat al cove de Boris Karloff i en va determinar la carrera ascendent en el món del terror cinematogràfic.

Queda per al camp especulatiu aclarir si tots dos actors van tenir o no bona relació, i en això no coincideixen ni fans ni historiadors: mentre hi ha qui apunta cap a la cordialitat o, fins i tot, la bona amistat, altres ordeixen una trama d'enveges i ressentiments entre l'astre en decadència i la figura emergent que, per postres, semblava tenir més ull per triar els projectes que li proposaven. En tot cas, els dos mites terrorífics, Lugosi i Karloff, Karloff i Lugosi, van participar, plegats, en uns quants films del gènere, i tan bon punt podem trobar-hi una possibilitat de revenja anticipada (a *The Black Cat*, el 1934, Lugosi li fa la pell al necròfil Karloff) com un desig de matar el pare (a *The Body Snatcher*, el 1945, Karloff hi estrangula Lugosi intensament).

Declivi i resurrecció. Moltes de les produccions en les quals va treballar als anys quaranta i cinquanta tenien més de paròdia de gust dubtós que de cap altra cosa. Lugosi sobrevivia aleshores entre papers infamants, números en directe en alguns cinemes de Nova York (fent de "científic boig" juntament amb un home disfressat de goril·la) i l'addicció a la morfina. Se li desdibuixava, al cervell, la línia que separava l'actor del seu personatge preferit i se sentia tan vampir com ho era al cel·luloide.

Va ser gràcies a una admiradora que li enviava cartes de suport al sanatori on havia ingressat per superar la dependència (cal no oblidar que, en l'època daurada, el seu *sex-appeal* li fornava tant de correu com a Clark Gable), que Lugosi va trobar on recolzar-se i sortir del pou. En deixar l'internament, la va trobar treballant a la companyia cinematogràfica RKO. I s'hi va casar.

Ed Wood, considerat el pitjor director de la història del cinema, va rescatar de l'oblit, a la seva manera, l'antic astre que admirava amb devoció i li va oferir un seguit de films que van alimentar Lugosi fins a la seva mort. Però ja se sap que al món vampíric la mort és relativa, i això li va atorgar l'estrany honor de participar, tres anys després de l'enterrament, al que ha estat titllat, seguint l'etiqueta del seu director, del pitjor film mai rodat (i que, potser per això, i a la seva manera, ha esdevingut un clàssic): Wood va "reciclar" les últimes escenes que havia rodat Lugosi i que en conjunt amb prou feines arribaven als cinc minuts, hi va afegir metratge sobrer d'altres films i va perpetrar *Plan 9 from Outer Space*: una mena de doble de Lugosi (sembla que Wood anava curt de pressupost i només va poder triar per al paper el quiropràctic de la seva muller) —amb la cara tapada per una capa perquè en realitat no se li assemblava gens— li va, diguem-ho així, "completar" el paper.

Lugosi a la Vall d'Aiguà. I ara, cinquanta anys després de quedar ert en una cadira per un atac de cor, Béla Lugosi, amb el paper vampíric perfectament assumit, s'instal·la en una torre-castell a la comarca de la Safor. Almenys, això és el que ens explica Santiago Estruch al seu film personal *Bela Lugosi, Pickfair 5619 Hollywood*, que ha comptat amb l'impuls d'haver estat seleccionat al Festival Sitges'06 i projectat a la secció Brigadoon.

Aquesta pel·lícula, realitzada al marge de la indústria cinematogràfica amb actors i actrius amateurs, es vol, segons explica el director, com un homenatge a Béla Lugosi ("un personatge un poc maltractat, oblidat"), és clar, "però també al cinema en general, sobretot al de terror". Per bé que avui Lugosi pot semblar més entranyable que aterrador, Estruch contextualitza: "En aquell moment era un cinema terrorífic. A més, ell té una *feeling* especial, des de la seva interpretació hipnòtica: Christopher Lee i altres actors l'han tingut com a estandard."

Tot comença quan Joan Hervàs, fan de l'actor que organitza un cicle dels seus films per commemorar els cinquanta anys passats des del 1956, decideix enviar-li una postal ("Benvolgut Bela Lu-

Una de les imatges promocionals del film rodat a la Valldigna.

gosi”, comença, amb tota la naturalitat del món) i convidar-lo a instal·lar-se a la Valldigna. Res de nou a l'oest. Fins que rep resposta: “Dear Mr. Hervàs”, li diu el vampir. I el film, a la seva mane-

ra, entre el relat i el documental, desgrana els preparatius per a la instal·lació definitiva de Lugosi a la Safor.

Rodada majoritàriament en digital (fet que permet, segons Estruch, que

“amb molt pocs mitjans, amb una bona proposta i ganes, una persona es puga bolcar en una pel·lícula”) i amb algunes parts en súper 8 (“en un principi va ser pensada com a documental, que tinc rodat així, i n’he agafat escenes que trobava interessants”), l’obra compta amb un altre ingredient característic, la banda sonora. L’encarregat de la seva composició ha estat Carles Estruch (germà del director i membre dels grups Allways Drinking Marching Band i Arbre de Cabra), que ha creat la partitura sense les imatges, a partir de llargues converses telefòniques, i que ha comptat, a l’hora de “transmetre el nerviosisme que intenta mantenir la pel·lícula” amb la barreja d’instruments tradicionals i del sintetitzador (d’on surten la celesta o el toc psicodèlic del *theremin* que s’utilitzava als films fantàstics dels anys cinquanta).

D’una manera o altra, per tant, Lugosi torna. Coses de l’ofici.

Núria Cadenes

